

JAN GERRIT DERCKSEN, *The Old Assyrian copper trade in Anatolia*, Nederlands Historisch-Archaeologisch Instituut Te İstanbul, LXXV, Leiden 1996, 279 s. (*Anadolu'da Eski Assur Bakır Ticareti*).

Yazar, Acknowledgements: Teşekkürler (s.1) kısmında, bu kitabın Leiden Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. K.R. Veenhof başkanlığında yapılan doktora tezi olduğunu belirtmektedir. J.G. Dercksen, 1948 ve 1950 yıllarında Kültepe kazılarında ortaya çıkarılan ve büyük bir kısmı yayımlanmamış çivi yazılı tabletlerin, Ankara'da Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunduğunu ve 1990 yılında bunlar üzerinde çalışma izni veren Prof. E. Bilgiç ve Prof. T. Özgüç'e sonsuz teşekkürlerini sunmaktadır.

Yazar eserinin Introduction: Giriş (s. 1-3) başlığında, Kayseri'nin yaklaşık 20 km. kuzeydoğusunda yer alan Kültepe'nin (eski Kaneş) 1880 yıllarından itibaren keşfediliş öyküsünü ve Assurlu tüccarların bırakmış oldukları çivi yazılı tabletlerin bulunup okunuşunu özetlemektedir. 1948 yılından itibaren ise Türk Tarih Kurumu adına T. Özgüç ve daha sonra K. Emre başkanlığında Kültepe'de yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan yaklaşık 15.000 çivi yazılı tabletin büyük bir kısmının parçalar halinde olduğu ve henüz yayımlanmadığını belirtmektedir. Assurlu tüccarlar muhtemelen Afganistan'dan eşek kervanlarıyla Kuzey Suriye ve Anadolu'ya getirdikleri kalayı, altın ve gümüş ile değiştirerek çok büyük kazançlar elde etmişlerdir. Daha sonra kendisinden önce çivi yazılı metinler üzerinde yapılan çalışmaları sırasıyla özetlemiştir. Ancak R.D. Penhallurick tarafından yayımlanan ve kalay konusunda son yılların en ayrıntılı çalışmasını oluşturan *Tin in Antiquity, its mining and trade throughout the ancient world with particular reference to Cornwall*, London 1986 adlı eserden yararlanılmaması, çok büyük bir eksiklik olarak görmekteyiz.

Chapter 1: 1. Bölüm; The geographical background: Coğrafi Zemin, ana başlığının *Scientifically: Bilimsel Yönden, Old workings: Eski Çalışmalar* (s. 5-6) ara başlıkları altında, Anadolu'da en eski yerleşim merkezi olarak Çayönü'de, M.Ö. 7250-6750 yılları arasında kullanılan doğal bakır hakkında bilgi vermektedir. Daha sonra Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü tarafından yapılan araştırmalar sonucunda Anadolu'da saptanan kurşun, bakır ve çinko yatakları ile arkeo-metalurjistler tarafından Anadolu'nun maden yatakları ile eski işletmeler konusunda yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Sourcing: Kaynak Çalışmaları (s. 6-10) ara başlığı altında, arkeo-metalurji konusunda çalışmalar yapan bilim adamlarının Anadolu'da hangi maden yataklarının kullanılıp kullanılmadıkları konusunda yaptıkları bilimsel araştırmalar, ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Yapılan bu çalışmalar sonucunda Anadolu'da saptanan ve altı başlık altında toplanan bakır yataklarının, hangi bölgeler için önem taşıdığı vurgulanmıştır.

Philologically: Dilbilimsel Açından, The geographical aspect: Coğrafi Yönü (s. 10-14) ara başlığında, Eski Assurca metinlerde geçen yer adları ve deyimlerinin anlamları, karşılıkları ve lokalizasyonu sorununa değinilmiştir. Bu kısımda Anadolu'da birçok yerleşim merkezinin lokalizasyonu sorununa yeni bir yaklaşımda bulunduğu için, tarihi coğrafya açısından büyük bir önem taşımaktadır.

The cooper-producing regions: Bakır Üretim Bölgeleri (s. 15-17) ara başlığında, Eski Assurca metinlerde bakır üretim merkezi olarak geçen yer adlarının lokalizasyonu sorununa de-

ğınılmıştır. Bu ilginç kısım da, Eskiçağ'da Anadolu'nun tarihi coğrafyası için büyük bir değer taşımaktadır.

Conclusion: Sonuç (s. 17) kısmında ise, arkeo-metalurjistler tarafından Anadolu'da yapılan araştırmaların sonuçları, çok kısa bir şekilde özetlenmiştir.

Chapter 2 : 2. Bölüm; Copper production: Bakır Üretimi ana başlığının *Introduction: Giriş* (s. 18-19) ara başlığı altında, bakırın türleri, bileşimleri, ergime dereceleri ve arkeo-metalurjistler tarafından Anadolu'da saptanan farklı bileşime sahip bakır cevherinin ergitilmesi işleminde kazanılan yöntemler anlatılmıştır.

The smelting of oxide ores in the Wadi Arabah: Wadi-Arabah'da Oksit Cevherinin Ergitilmesi (s. 19-25) ara başlığı altında *Timna, Feinan* ve yaklaşık olarak M.Ö. 2200-1900 yıllarına tarihlenen *Oman, Al-Maysar*'da bulunan zengin bakır cevherinin ergitilmesi ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalar, arkeolojik buluntular ve hangi döneme ait oldukları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

The smelting of sulphide ores at Mitterberg, Austria (c. 16th century B.C.) Avusturya'da Yaklaşık Olarak M.Ö. 16. Yüzyıla Tarihlenen Mitterberg'deki Sülfid Cevherinin Ergitilmesi (s. 25-26), *Cyprus : Kıbrıs* (s. 26-27), *Turkey : Türkiye* (s. 27-28) ara başlıkları altında, sözü edilen ülkelerde sülfidli bakır cevherinin ergitilmesi konusunda arkeo-metalurjistlerin yaptıkları bilimsel çalışmalar doğrultusunda eski maden yatakları ve işletme merkezleri, ergitme fırınları, bakır cürüfları ve bakır külçelerinin bulunduğu yerler ile hangi döneme ait oldukları ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Quality and shape of traded copper: Ticareti Yapılan Bakırın Niteliği (s. 28-29) alt başlığı altında, *Archaeological evidence: Arkeolojik Kanıtlar* ara başlığı altında yapılan arkeolojik kazıların sonuçlarına göre Sina Yarımadası, Kıbrıs ve Anadolu'da bakırın ne zaman ve hangi yerleşim merkezlerinde ergitildiği, ticareti yapılan bakır külçelerin bileşimleri ve hangi döneme ait olduğu vurgulanmıştır.

Textual evidence : Yazılı Kaynaklar (s. 30-31) ara başlığı altında, Eski Assur metinlerinde bakırın nereden geldiği ve özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Assessing the quality of copper : Bakırın Niteliğinin Belirlenmesi (s. 31-32) ara başlığı altında, bakırın niteliği ve kalitesi konusunda bilgi verilmiştir.

Conclusion : Sonuç (s. 32) ara başlığı altında ise, Eski Assur Döneminde ticareti yapılan bakırın büyük bir olasılıkla oksitli bakır olduğu sonucuna varılmıştır.

Chapter 3 : 3. Bölüm ; The Old Assyrian terminology : Eski Assur Terminolojisi ana başlığının *Qualifications of copper : Bakırın Niteliklerine İlişkin* (s. 33) ara başlığı altında, Eski Assur metinlerinde bakırın niteliği hakkında çok zengin terminoloji bulunduğu belirtilerek, şu ara başlıklar altında verilmiştir; *werium- "copper": Bakır* (s. 33-34), *Copper of high purity: En Saf Bakır* (s. 34), *masium- "refined" : Rafine Edilmiş* (s. 34-35), *dammuqum- "fine" : İyi* (s. 35-36), *watrum- "excellent" : En Kaliteli* (s. 36), *zaku'um- "clean" : Temiz* (s. 36), *Copper of low purity : Katkılı Bakır* (s. 37), ara başlığı altında *lammunum- "poor" : Niteliksiz* (s. 37), *massuhum- "dirty" : Kirlili* (s. 37), *şallamum- "black" : Siyah* (s. 37-39), *şa masa'im- "which has to be refined" : Referring to the shape of the copper : Bakırın Biçimine İlişkin* (s. 39) ara başlığı altında ise şunlar verilmiştir; *hassu'um "?"* (s. 39-40), *kişrum- "lump" : Yumru* (s. 40), *şahhirum- "small-sized" : Küçük Boyutlu* (s. 40), *şabburum- "broken" : Kırık* (s. 40-41), *şa şadusu- "native copper" : Doğal Bakır* (s. 41-42), *şikkum- "?"* (s. 42-43).

Toponyms with nisba-ending or preceded by *ša :nisba Son Eki veya Önüne* *ša Gelen Yer Adları* (s. 43) ara başlığı altında, bakırın geldiği yerler konusunda şu bilgiler verilmiştir; *Haburatayum- "from Haburata" : Haburata'dan* (s. 43), *Istunuwayum- "from İstanuwa" : İstanuwa'dan* (s. 44), *Kunanamayum- "from Kunanamit" : Kunanamit'ten* (s. 44), *ša Ninašša- "from Ninašša" : Ninašša'dan* (s. 44), *ša Puruštattim- "from Puruštattum" : Puruštattum'dan* (s. 44), *ša mat Sawit- "from the country of Sawit" : Sawit Ülkesinden* (s. 44), *Tapašattayum- "from Tapašatta" : Tapašatta'dan* (s. 44), *Ta/iritarayum, ša Ta/iritar- "from Ta/iritar" : Ta/iritar'dan* (s. 44-45), *Tiśmurnayum, ša Tismurna- "from Tiśmurna" : Tiśmurna'dan* (s. 45), *ša Tuhpia- "from Tuhpia" : Tuhpia'dan* (s. 45), *ša Wašhania- "from Wašhania" : Wašhania'dan* (s. 45).

Scrap : Artık (s. 45-47) ara başlığı altında, Assurca metinlerde geçen artık'ın karşılığı kelime, değeri ve kullanımı konusunda bilgi verilmiştir.

Arsenical copper : Arsenikli Bakır (s. 47-50) ara başlığı altında, arsenikli bakır konusunda ayrıntılı bilgi verilerek, Kültepe'de bulunan çeşitli eşya ve silahın yapılan analizinde, artık arsenik oranının çok düşük olduğu vurgulanmıştır.

Conclusion : Sonuç ((s. 50) ara başlığı altında ise, Eski Assur terminolojisinde bakırın genellikle iyi ve kötü diye ikiye ayrıldığını, ikincil olarak da yukarıda ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı gibi, bakırın kirli, siyah gibi nitelikleri belirtilmiş ve nereden geldiği konusu özetlenmiştir .

Commercial terminology : Ticari Terminoloji (s. 50) ara başlığı altında, Eski Assur metinlerinde *bara'um* ve *barru'um* (s. 50-53) ve *ka'unum* (s. 53-57) fiilleriyle ifade edilen bakır objeler hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Ingot : Külçeler (s. 57-60) ara başlığı altında, bakır külçelerin biçimleri ve ağırlıkları ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Transport : Taşıma (s. 61) ara başlığı altında, *Donkey and porters : Eşekler ve Hamallar* (s. 61-63), *Wagons : Arabalar* (s. 64-67) *The Sikkum*: Sikkum (s. 67-69), *Storage : Depolama* (s. 69-71) konularında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Copper and bronze artefacts : Bakır ve Bronz Eserler (s. 71) alt başlığının *The coppersmith* : Bakırcı (s. 71-76) ara başlığı altında, Kültepe (Kaneş) ve Karum'da bakırcı atölyeleri ve ürettikleri çeşitli eşya, takı ve silahlar ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Textual and archaeological evidence of copper and bronze artefacts : Bakır ve Bronz Eserlere İlişkin Yazılı ve Arkeolojik Kaynaklar (s. 76-80) ara başlığı altında, Eski Assur metinleri ışığı altında Kültepe'de ortaya çıkarılan bakır ve bronzdan yapılmış çeşitli eşya ve silahlar hakkında verilen bilgi ile bu eserlerin bakır ve bronz olup olmadıkları konusunda yapılan analizleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

On weights : Ağırlıklara İlişkin (s. 80) alt başlığı altında çivi yazılı metinlere göre şu konular ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır; *The Old Assyrian weight-stones* : Eski Assur Tartı Taşları (s. 80-82), *Weight corrections : Tartuların Düzeltülmesi* (s. 82-86) ve *The Anatolian weight* aban matini: *Anadolu Ağırlık Birimi* aban matini (s. 86-89).

Chapter 4 : 4. Bölüm; *The trade* : Ticaret (s. 90) ana başlığının *The archival approach* : Arşiv Kaynakları Işığında (s. 90-93) ara başlığı altında, Arşiv kaynaklarına göre Assur ile Anadolu arasında yapılan ticaretin boyutu, şu ana başlıklar altında çok geniş bir şekilde ele alınmıştır; *Adad-şululi son of Kuskusum/Şu-Anim*: *Kuskusum/Şu-Anim Oğlu Adad-şululi* (s. 93), *Participants : Katılanlar* (s. 93-102), *Procurement and sale of copper* : Bakır Üretimi ve Satımı

(s. 103-106), *Geography of the copper trade: Bakır Ticaretinin Coğrafyası* (s. 106-107), *Conclusion : Sonuç* (s. 107) kısmında ise, Adad-şululi'nin arşiv belgelerine göre yapılan bakır ticareti özetlenmiştir.

Alahum son of Sukuhum : Sukuhum oğlu Alahum (s. 107) alt başlığı altında, *Participants : Kaulanlar* (s. 107-111), *Procurement and sale of copper : Bakır Üretimi ve Satımı* (s. 111-117), *Geography of the copper trade: Bakır Ticaretinin Coğrafyası* (s. 117-118), *Conclusion : Sonuç* (s. 118) kısmında ise Alahum'un arşiv belgelerine göre Anadolu'da yapılan bakır ticareti özetlenmiştir.

Imdilum son of Şu-Laban : Şu-Laban oğlu Imdilum (s. 119) alt başlığı altında, *Participants: Kaulanlar* (s. 119-125), *Procurement and sale of copper : Bakır Üretimi ve Satımı* (s. 125-129), *Geography of the copper trade : Bakır Ticaretinin Coğrafyası* (s. 129-131), *Conclusion : Sonuç* (s. 131) kısmında ise, Imdilum'un arşiv belgelerine göre Assurlu tüccarların Anadolu'da yaptıkları yün, bakır ve gümüş ticareti özetlenmiştir.

Puzur-Aşşur son of İşar-kitt-Aşşur : İşar-kitt-Aşşur oğlu Puzur-Aşşur (s. 131) alt başlığı altında, *Participants : Kaulanlar* (s. 131-135), *Procurement and sale of copper : Bakır Üretimi ve Satımı* (s. 136-138), *Geography of the copper trade : Bakır Ticaretinin Coğrafyası* (s. 138-139), *Conclusion : Sonuç* (s. 139) kısmında, Puzur-Aşşur'un arşiv belgelerine göre yapılan bakır ticareti özetlenmiştir.

Uşur-şa-İstar son of Aşşur-imitti : Aşşur-imitti oğlu Uşur-şa-İstar (s. 140) alt başlığı altında, *Participants : Kaulanlar* (s. 140-143), *Procurement and sale of copper : Bakır Üretimi ve Satımı* (s. 143-147), *Geography of the copper trade : Bakır Ticaretinin Coğrafyası* (s. 147-149), *Conclusion : Sonuç* (s. 149) kısmında da, Uşur-şa-İstar'ın arşiv belgelerine göre Assurlu tüccarların Anadolu'da yaptıkları altın, gümüş, bakır ve metal ticareti özetlenmiştir.

Economic aspects : Ekonomik Yönden (s. 149) alt başlığının *Trade : Ticaret* (s. 149-154) ara başlığında, Assurlu tüccarların Anadolu'da yaptıkları altın, gümüş ve kalay ticareti ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

The main copper markets : Başlıca Bakır Pazarları (s. 154-157) ara başlığında, Anadolu'daki başlıca bakır pazar yerleri tek tek verilmiştir.

How profitable was the trade in copper ? : Ticarete Bakır Ne Derece Karlıydı? (s. 157-161) ara başlığı altında, Anadolu'daki ünlü ticaret merkezlerinde bakırın yün, tekstil ve kalay fiyatları ile bu tür mallar karşısındaki değeri örnekleriyle birlikte ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Chapter 5 : 5. Bölüm; *The palace and the karum: Saray ve Karum* (s. 162) alt başlığı altında, *The Assyrian position in Anatolia: Anadolu'da Assurluların konumu* (s. 162-165), *The palace as a buyer of merchandise : Emüa Alıcısı Olarak Saray* (s. 165-168), *The bet karim or karum-office: bet karim veya karum bürosu* (s. 168-170), *The transfer of copper from the palace to the karum-office : Bakırın Saraydan karum Bürosuna İntikali* (s. 170-172), *The karum-office and the şitapkum-system: Karum Bürosu ve şitapkum-Sistemi* (s. 173-176), *The "five per cent" or metum hamşat in Puruṣhattum: Yüzde Beş veya Puruṣhattum'da metum hamşat* (s. 176-178) gibi ara başlıklar altında verilen konular, ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

Conclusion : Sonuç (s. 179-182) kısmında ise, M.Ö. 19. yüzyılda Anadolu'da Eski Assur Bakır Ticareti adlı konunun amacı, üç ana başlık altında özetlenmiştir;

1- Bakırın kökenini saptamak.

2- Metalin hangi miktarlarda ve şekillerde ticaretinin yapıldığını ve Assurluların kullandığı terminolojiyi belirlemek.

3- İç Anadolu Bölgesi'ndeki bu tür ticaretin amaçlarını ve işleyiş biçimlerini ortaya çıkarmak.

Selected texts: Seçilmiş Metinler (s. 183-208) kısmında, seçilen metinler ve çevirileri verilmiştir.

Catalogue of copper in Old Assyrian texts: Eski Assur Metinlerinde Bakır ile İlgili Bölümlerin Kataloğu (s. 209) başlığı altında, *werium*: Bakır (s. 209-210), *masium*-“refined”: Rafine edilmiş (s. 210-211), *dammuqum*-“fine”: İyi (s. 211-213), *watrum*-excellent”: En kaliteli (s. 213), *zaku'um*-“clean”: Temiz (s. 213), *lammunum*-“poor”: Niteliksiz (s. 213-214), *massuhum*-“dirty”: Kirli (s. 214), *şallamum*-“black”: Siyah (s. 214), *şa masa'im*- “which has to be refined”: Rafine edilmesi gereken (s. 214), *hassu'um*-“?” (s. 214), *kişrum*-“lump”: Yumru (s. 215), *şahhirum*-“small-sized”: Küçük Boyutlu (s. 215), *şabburum*-“broken”: Kırık (s. 215), *şa sadušu*-“native copper”: Doğal bakır (s. 215), *şikkum*-“?” (s. 216-217), *Haburatayum*-“from Haburata”: Haburata'dan (s. 217-218), *Istunuwayum*-“from İstanuwa”: İstanawa'dan (s. 218), *Kunanamayum*-“from Kunanamit”: Kunanamit'ten (s. 218), *şa Ninaşsa*-“from Ninaūa”: Ninassa'dan (s. 218), *şa Puruṣhattim*-“from Puruṣhattum”: Puruṣhattum'dan (s. 218), *şa mat Sawit*-“from the country of Sawit”: Sawit Ülkesinden (s. 219), *Tapaşattayum*-“from Tapaşatta”: Tapaşatta'dan (s. 219), *Ta/iritarayum, şa Ta/iritar*-“from Ta/iritar”: Ta/iritar'dan (s. 219), *Tiṣmurnayum, şa Tiṣmurna*-“from Tiṣmurna”: Tiṣmurna'dan (s. 220), *şa Tuḥpia*-“from Tuḥpia”: Tuḥpia'dan (s. 220), *şa Waṣhania*-“of Waṣhania”: Waṣhania'dan (s. 220), Scrap: Artuk (s. 221-223), *niggalum*-“sickle”: orak (s. 223) gibi bakır ile ilgili deyimlerin katalogları verilmiştir.

Appendices: Ekler başlığı altında, Appendix 1: Value of commodities expressed in copper: Ek 1: Ticari Emtiaların Değer Karşılığı Olarak Bakır (s. 227) başlığı altındaki konu, A- *Metals and minerals: Metaller ve Mineraller* (s. 227-228), B- *Textiles: Kumaşlar* (s. 228-230), C- *Animals and slaves: Hayvanlar ve Köleler* (s. 231-232), D- *Agricultural Products: Tarım Ürünleri* (s. 232) gibi ara başlıkları altında sunulmuştur.

Appendix 2: Moulds found at Kültepe: Ek 2: Kültepe'de Bulunmuş Olan Kalıplar (s. 233) başlığı altındaki konu, I- *For ingots: Külçeler İçin* (s. 233-234), II- *For weapons: Silahlar İçin* (s. 234-235), III- *For implements: Alet ve Eşyalar İçin* (s. 235) gibi başlıklar altında anlatılmıştır. Ayrıca Kültepe'de bulunan kalıplar hakkında iki önemli çalışma yapılmıştır. Bunlardan biri Tayfun Yıldırım'ın *M.Ö. 2 Binde Orta Anadolu'da Madeni Silah Üretimi*, Ankara 1993 adlı doktora çalışmasıdır. Öteki de Andreas Müller-Karpe'nin, *Anatolisches Metallhandwerk*, Neumünster 1994 adlı kitabıdır. Eğer bu iki eserden de yararlanmış olsaydı, çok daha iyi olacaktı.

Appendix 3: Copper and bronze objects: textual evidence: Ek 3: Bakır ve Bronz Nesnelere: Yazılı Kaynaklarda (s. 236-241) başlığı altında, yazılı metinlerde geçen bakır ve bronz nesnelere ile ilgili deyimler, alfabetik olarak sıralanmıştır.

Appendix 4: Copper and bronze objects: archaeological evidence: Ek 4: Bakır ve Bronz Nesnelere: Arkeolojik Buluntularda (s. 242) başlığı altında, I- *Weapons: Silahlar* (s. 242-244), II- *Implements: Alet ve Eşyalar* (s. 244-245), III- *Vessels: Kaplar* (s. 245-247), *Jewellery, ornaments: Kuyumculuk, Takılar* (s. 247-250), V- *Ingots: Külçeler* (s. 250) gibi ara başlıkları altında verilmiştir.

Appendix 5 : The Old Assyrian weights : Ek 5 : Eski Assur Ağırlık Ölçüleri (s 251-253) başlığı altında, Kültepe ve Boğazköy'de bulunan taş, kaya kristali ve kurşundan yapılmış ağırlık ölçüleri verilmiştir.

Map A : Geography of Old Assyrian activities in Anatolia : Harita A : Anadolu'da Eski Assur Etkinliklerinin Yayılımı (s. 254), antik ve modern isimler ile birlikte gösterilmiştir.

Map B : The Main copper deposits in Turkey (after MTA 1972) : Harita B : Türkiye'de Başlıca Bakır Yatakları (MTA 1972'ye göre) (s. 255), haritada özellikle Orta ve Doğu Karadeniz Bölgeleri ile Ergani bakır yatakları gösterilmiştir.

Bibliography : Kaynakça (s. 256-263) kısmında, kısaltmalar ve yayınlar, alfabetik olarak verilmiştir.

Indexes : Dizinler (s. 264) başlığı altında sırasıyla Texts : Metinler (s. 264-274), Akkadian words : Akkatça sözcükler (s. 274-275) Sumerograms and Sumerian words : Sumerogramlar ve Sumerce Sözcükler (s. 276), Personal names :Kişi Adları (s. 276-277), Place-names : Yer Adları (s. 277-278), Subject index : Konu Dizini (s. 279) gibi başlıklar altında çok düzenli bir şekilde sıralanmıştır.

Çok titiz ve başarılı bir araştırmanın ürünü olan *The Old Assyrian copper trade in Anatolia: Anadolu'da Eski Assur Bakır Ticareti*, bugüne kadar bu konuda yapılan çalışmaların en ayrıntılısını oluşturmaktadır. Özellikle Anadolu ve komşu bölgelerde eski bakır metalurjisi konusunda yapılan arkeo-metalurji çalışmaları ile Kültepe'de yapılan kazılarda ortaya çıkarılan buluntulardan da yararlanan J.G. Dercksen, yapmış olduğu dilbilimsel çalışmalarını güçlendirmiştir. Ayrıca Kültepe kazılarında ortaya çıkarılan çivi yazılı tabletlerin bilim dünyasına sunulması ve bu tür karanlıkta kalmış konuların aydınlatılmasında kullanılması, bir başka sevindirici konuyu oluşturmaktadır.

Assurlu tüccarlar tarafından Anadolu'da ticareti yapılan bakırın kökeninin saptanmasına ilişkin çalışmalar, madencilğin beşiğini yapmış ülke olarak kabul edilen Anadolu'nun madencilik tarihine yepyeni boyutlar kazandırmaktadır. M.Ö. 1900 yıllarında metal ticaretinin hangi boyutlarda yapıldığı ve Assurlu tüccarların kullandığı terminolojinin belirlenmesi, en azından bakırın nereden geldiği konusunda yapılan çalışmalar kadar büyük bir değer taşımaktadır. Bu tür ticaretin amacı ve işleyiş biçiminin ayrıntılı bir şekilde gözler önüne serilmesi ise, ticaret tarihi açısından önemlidir. Bu yüzden J.G. Dercksen'in bu kitabı, M.Ö. 2. binyılı başlarında Anadolu'da uluslararası düzeyde yapılan metal ticareti için çok önemli bir kaynağı oluşturmaktadır.

OKTAYBELLİ